

Luiza Valožić
Univerzitet u Beogradu
Srbija

PRIKAZ

Marko Kapović. *Gramatika španjolskog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska, 2022. 1083 str.

Gramatika posvećena španskom jeziku profesora Marka Kapovića izuzetno je značajan doprinos izučavanju španskog jezika i španske gramatike. Ovo monumentalno delo posvećeno je preciznom i detaljnom proučavanju španskog jezika, a jedna od njegovih ključnih prednosti jeste obimno iskustvo autora u nastavi na kom se ovo delo zasniva. Pored toga što će ova gramatika znatno olakšati proces dubljeg upoznavanja sa španskim jezikom studentima koji ga izučavaju, gramatika profesora Kapovića može poslužiti i svima onima koji uče španski jezik i koji se bave profesionalnim i akademskim proučavanjem španskog jezika i njegove gramatike.

Imajući u vidu rasprostranjenost i bogatu varijantnost koje odlikuju španski jezik, potrebno je naglasiti da se *Gramatika* profesora Kapovića prvenstveno odnosi na španski jezik koji se govori u Španiji, to jest, sa sociolingvističke tačke gledišta, gramatika se prvenstveno fokusira na najčešću, najuobičajeniju i najprihvaćeniju varijantu upotrebe unutar evropskog španskog jezika (Kapović 2022: 30). Međutim, *Gramatika* se ne zaustavlja samo na odlikama španskog jezika sa Iberijskog poluostrva, već se osvrće i na najistaknutije odlike španskog jezika koji se govori u različitim zemljama Hispanske Amerike.

U *Gramatici španjolskog jezika* zastupljen je deskriptivni pristup sa posebnim naglaskom na izazovima u učenju španskog jezika na koje nailaze studenti kojima je hrvatski maternji jezik. U tom smislu, autor navodi mnogobrojne korisne primere gde se upoređuju specifični elementi španskog i hrvatskog jezika na jasan i ilustrativan način.

Gramatika prati tradicionalnu strukturu i organizovana je u tri obimne celine, od kojih se prva odnosi na fonetiku, fonologiju i ortografiju, druga na morfologiju, a treća na sintaksu španskog jezika. Svaka od glavnih celina *Gramatike* podeljena je na relevantna poglavlja i potpoglavlja u kojima se detaljno obrađuju određene teme. Precizna podela

obrađenih tema i njeno jasno imenovanje značajno utiču na efikasnost pretrage tačnog sadržaja koji je u datom momentu od interesa za čitaoca.

U prvom poglavlju celine o fonetici, fonologiji i ortografiji nalaze se uvodne napomene u kojima se na koncizan i jasan način objašnjavaju predmeti studije fonetike i fonologije i ono što razlikuje ove dve lingvističke discipline. Na kraju ovog poglavlja nalaze se napomene vezane za važnost savladavanja ovih aspekata jezika pri njegovom učenju. U drugom poglavlju autor se posvećuje detaljnom opisu fonema španskog jezika. U prvom potpoglavlju predstavljaju se suglasnici španskog jezika koji su precizno opisani u pojedinačnim odeljcima. Drugo potpoglavlje bavi se samoglasnicima španskog jezika, dok se u trećem pridaje posebna pažnja odnosu između fonema i grafema. Naime, veoma je korisna tabela u kojoj su predstavljene sve foneme, grafeme koje im odgovaraju i primeri reči koje ilustruju njihovu upotrebu (Kapović 2022: 89). Najmanja izgovorna jedinica, to jest slog, predmet je trećeg poglavlja, dok se u fokusu četvrtog poglavlja nalazi akcenat. Poslednje, peto poglavlje prve celine *Gramatike* posvećeno je osnovama pravopisa španskog jezika. Na njegovom početku autor pruža širok i jasan kontekst pravopisa španskog jezika i ističe određene značajne trenutke u istoriji njegovog razvoja. Tako, na primer, nalazimo važan podatak da je u *Pravopisu španskog jezika* iz 2010. godine u izdanju Španske kraljevske akademije broj slova španske abecede smanjen na dvadeset i sedam u odnosu na prethodnih dvadeset i devet (Kapović 2022: 122). Za detaljnim opisom španske abecede slede potpoglavlja u kojima se ističu pravila pisanja grafičkog akcenta, osnovne upotrebe znakova interpunkcije, rastavljanje reči na kraju reda i množina skraćenica u španskom jeziku.

Morfologija španskog jezika obrađuje se u drugoj celini *Gramatike* i sačinjava je dvanaest poglavlja. Prvo od njih posvećeno je imenicama i podeljeno je na dva potpoglavlja: prvo, koje se bavi brojem imenica, i drugo, rodom imenica. Kao što je već napomenuto, *Gramatika* obiluje primerima, što uveliko doprinosi njenoj vrednosti prvenstveno zato što na taj način ne samo da ispunjava svoj deskriptivni cilj, već i čitaocu nudi teorijske koncepcije čija je upotreba prikazana na jasan način. Primera radi, u *Gramatici* se predočavaju razlike između imenica koje u španskom jeziku imaju isti oblik u oba roda, dakle, onih imenica koje se upotrebljavaju i u ženskom i u muškom rodu, a ne menjaju oblik, imenica koje imaju različite oblike za muški i ženski rod, i tzv. epicena, to jest imenica koje se upotrebljavaju isključivo u jednom od dva gramatička roda bez obzira na pol referenta na kojeg se odnose. Pored pomenutih primera, u *Gramatici* se takođe predstavljaju tabele sa imenicama i njihovi ekvivalenti u hrvatskom jeziku. Drugo potpoglavlje se završava odeljkom koji se bavi jednom od veoma aktuelnih tema danas, ne samo u španskom, već i u mnogim drugim jezicima Evrope i sveta, a to je tema muškog roda kao generičkog, i govori o savremenim tendencijama ka većoj vidljivosti žena u jeziku (Kapović 2022: 210–221).

Sledeći element morfologije španskog jezika, koji se opisuje u drugom poglavlju, jesu pridevi. Ovo poglavlje raščlanjeno je na pet potpoglavlja, i predmet prvog

potpoglavlja je broj prideva, drugog – njihov rod, trećeg – apokopa prideva, četvrtog – poređenje prideva, a predmet petog i poslednjeg potpoglavlja je položaj prideva.

Treće poglavlje u celini o morfologiji posvećeno je opisu zamenica španskog jezika i podeljeno je na šest potpoglavlja koja se, redom, odnose na sledeće: lične zamenice, prisvojne zamenice, pokazne zamenice, odnosne (relativne) zamenice, upitne i uzvične zamenice i neodređene zamenice. Kompleksnost zamenica u španskom jeziku ilustrovana je brojnim relevantnim primerima zahvaljujući kojima se mogu jasno uvideti njihove gramatičke osobine i način korišćenja.

Predmet sledećeg, četvrtog poglavlja u okviru celine o morfologiji španskog jezika jeste član, to jest, svako njegovo potpoglavlje bavi se sledećim temama: specifičnim oblicima članova ženskog roda, spajanjem članova sa predlozima, poimeničavanjem (supstantivizacijom) pomoću člana i članom srednjeg roda u španskom jeziku. Nakon detaljnog opisa članova u španskom jeziku u četvrtom poglavlju, naredno, peto poglavlje *Gramatike* bavi se brojevima, odnosno, u odgovarajućim potpoglavljima predstavljaju se osnovni brojevi, redni brojevi, razlomci, oblici za izražavanje višestrukosti i izražavanje vremena (sati), datuma, godina, računskih operacija i procenata.

Šesto poglavlje u celini o morfologiji posvećeno je podrobnoj deskripciji kompleksnosti glagola i njihovih osobina u španskom jeziku. Prvo potpoglavlje odnosi se na morfološke karakteristike glagola, drugo na promenu (konjugaciju) pravilnih glagola, a treće na promenu nepravilnih glagola. Takođe su obuhvaćena vremena indikativa, i unutar njih, sadašnje vreme, prošla i buduća vremena, dok se u odeljku sa konjunktivnim vremenima opisuju konjunktiv prezenta, imperfekta, perfekta i pluskvamperfekta.

Na početku je napomenuto da je osnovni fokus gramatike španski jezik koji se govori na Iberijskom poluostrvu, ali takođe je pomenuto da se predočavaju i određene frekventne karakteristike španskog jezika koji se govori u Hispanskoj Americi. Primer radi, u odeljku o imperativu nalaze se opis i primeri upotrebe zamenice za drugo lice jednine „vos”, koja se široko upotrebljava u brojnim zemljama Hispanske Amerike. U nastavku, u okviru odeljka o glagolskim vremenima koja se nalaze na rubu nestajanja autor *Gramatike* takođe se osvrće na konjunktiv futura i na predperfekt (Kapović 2022: 394–402).

Sedmo poglavlje u celini o morfologiji posvećeno je detaljnom opisu priloga, dok se u osmom poglavlju nalaze predlozi i predložni izrazi. Veznici su predstavljeni u devetom poglavlju, a u desetom uzvici. Tvorba reči, sa posebnom pažnjom posvećenom umanjenicama (deminutivima), uvećanicama (augmentativima), deskriptivima, hipokoristicima i skraćivanju, sačinjava jedanaesto poglavlje, a komparativne konstrukcije dvanaesto poglavlje.

Treća celina *Gramatike* usredsređena je na minucioznu deskripciju sintakse španskog jezika strukturisanu u dvanaest poglavlja. Prva tri poglavlja fokusirana su na

upotrebu glagolskih vremena, tačnije, prvo poglavlje na upotrebu prezenta, drugo na upotrebu prošlih vremena, a treće na upotrebu futura i kondicionala. Prošla vremena predstavljaju jednu od najizazovnijih oblasti pri učenju španskog jezika, i stoga je od ključnog značaja uporedna analiza upotrebe perfekta, aorista i imperfekta, koja je predstavljena u posebnom potpoglavlju u sklopu drugog poglavlja. U okviru ove uporedne analize ponuđeni su brojni primeri koji precizno i ilustrativno prikazuju razlike u upotrebi prošlih vremena.

U četvrtom poglavlju u okviru celine posvećene sintaksi nalazi se podroban kontrastivni prikaz upotrebe indikativa i konjunktiva, oblasti koja, uz ranije pomenuta prošla vremena, nosi sa sobom brojne izazove pri učenju španskog jezika. Shodno kompleksnosti konjunktiva, poglavlje je raščlanjeno na relevantna potpoglavlja u kojima se obrađuju konkretne teme. U prvom potpoglavlju predstavljeno je poređenje osnovnih vrednosti vremena indikativa i konjunktiva. Predmet sledećeg potpoglavlja jesu indikativ i konjunktiv u prostim rečenicama. Ovo potpoglavlje uključuje i druge značajne elemente, kao što su, na primer, prilozi koji se koriste sa konjunktivom i indikativom, prilozi koji se koriste isključivo sa indikativom, ili fiksni izrazi (Kapović 2022: 659–664). Treće, najobimnije potpoglavlje celine o sintaksi, sadrži deskripciju indikativa i konjunktiva u složenim rečenicama, i glavni odeljci unutar njega odgovaraju vrstama složenih rečenica u španskom jeziku. U sklopu odeljaka o određenim vrstama složenih rečenica opisuju se i drugi važni aspekti, kao što su vrste glagola i njihovo značenje, veznici i veznički izrazi. Poslednji segment ovog potpoglavlja, posvećen je najčešćim veznicima sa više značenja, i sistematizacija ovih veznika potkrepljena je brojnim primerima putem kojih se ona precizno prikazuju (Kapović 2022: 843–846).

Peto poglavlje u celini o sintaksi španskog jezika obuhvata upravni i neupravni govor i slaganje vremena, a šesto – upotrebu neličnih, ili infinitivnih, glagolskih oblika, to jest, infinitiva, gerunda i participa. Centralnu temu sedmog poglavlja čine španski ekvivalenti glagola *biti* u hrvatskom jeziku. Pored različitih značenja, u ovom poglavlju takođe se govori o upotrebi španskih ekvivalenata glagola *biti* sa pridevima, o semantičkoj klasifikaciji njihove upotrebe i o njihovoj upotrebi u pasivnim konstrukcijama.

Osmo poglavlje fokusirano je na glagole kojima se izražava promena u španskom jeziku, a sledeće, deveto poglavlje, na glagolske perifraze sa infinitivom, gerundom i participom. U nastavku se nalazi upotreba člana u španskom jeziku opisana u desetom poglavlju *Gramatike*, sa posebnim potpoglavljima koja se bave, između ostalog, neodređenim i određenim članom, dok se u narednom, jedanaestom poglavlju, posvećuje posebna pažnja korišćenju predloga *a* sa direktnim objektom. Na kraju, dvanaesto i poslednje poglavlje posvećeno je slaganju rečeničnih elemenata, tačnije, na prvom mestu, slaganju subjekta i predikata, a potom i slaganju prideva sa imenicama u koordinisanim strukturama.

Ova obimna i impozantna gramatika španskog jezika upotpunjena je u prvom delu –„Sadržajem”, „Predgovorom”, „Zahvalnicama” i odeljkom posvećenim „Simbolima i skraćenicama korištenim u knjizi”, a u završnom delu nalaze se „Bibliografija” i „Beleška o autoru”.

Deskriptivna gramatika španskog jezika profesora Kapovića je sveobuhvatno i temeljno delo koje predstavlja špansku gramatiku na celovit i precizan način, sa obiljem primera koji ilustruju i pojašnjavaju upotrebu elemenata španskog jezika. Zahvaljujući izuzetno jasnoj i preciznoj raspodeli sadržaja na poglavlja i manje celine, veoma značajnoj odlici ove knjige u njenoj celini, kompleksnost tema koje se predstavljaju u okviru *Gramatike* ni u jednom trenutku ne predstavlja otežavajući faktor.

Gramatika uveliko ispunjava svoju prvenstvenu praktičnu namenu kao literatura za studente koji uče španski jezik, ali, bez sumnje, može biti od značajne koristi i onima koji izučavaju španski jezik i njegovu gramatiku iz naučne i akademske perspektive, kao i svima onima koji uče španski jezik u različitim kontekstima.

Luiza Valozić

Univerzitet u Beogradu

luiza.valozic@fil.bg.ac.rs

